

vallott felfogása. *Nagy József* Platon ideatanának Pauler rendszerében való átalakulását igyekszik kimutatni. Pauler elvonatkozása a valóságtól — nála az igazságot látni annyi volt, mint a valóságot elítélni — az igazságok érvényes szféráját égi magasságba helyezi s így a platonai ideák közvetítő szerepe a való és ideális világ között elesik. E két világ fájdalmas különállásából származik Pauler tragikus világszemlélete, amely a platonizmustól teljesen idegen s amely Pauler-nél annál áthidalhatatlanabb lesz, minél inkább látja korunkban a hazugságok uralmát. *Kecskés Pál* tüzetesen mutatja ki Pauler rendszerében az aristotelesi elvek érvényesülését. *Bencsik Béla* igen érdekesen tárja fel a Pauler ideológiájában rejlő termékeny gondolatokat. Pauler rendszere nem a logikán épül fel, tehát nem panlogizmus, hanem a legáltalánosabb filozófiai elveknek — az úgynevezett dologaxiomáknak — a filozófia egész területén való jogos alkalmazása. A dologelmélet a dolog viszonyainak, tulajdonságainak és fennállási módjainak elméletével együtt alkotja az ideológia tárgykörét. Az ideológia tehát prima filozófia; az idevonatkozó problémák jelentőségének felismerése Pauler eivülhetetlen érdeme. *Schiller Pál* Pauler pszichológiai megjegyzéseiben rejlő sokoldalú ösztönzésekre mutat rá. E sorok írója Pauler esztétikai problémáiból emeli ki azokat a főbb gondolatokat, amelyek nagy távlatot nyitnak meg az esztétikai értékelés kiépítésére. *Mátrai László* szép kis tanulmánya a történeti halhatatlanság kérdését veti fel. Pauler etikájának, esztétikájának, metafizikájának rendszertani helyéből fejti ki a feleletet. A tett fenntartja az embert, de az alkotás teszi halhatatlanná, emeli a metafizikai régiókba. *Prohászka Lajos* mélyenszántó tanulmánya Pauler tragikus életérzéséről mindvégig leköti

figyelmünket. Pauler az ember, jut itt közelebb hozzánk, akinek az antik mintaképet olyan erővel szem előtt tartott világgépébe, mint a kaotikus, nyugtalan modern kor szellemének hideg fuvallata süvít bele a létezés tragikus felfogása. Ő is szembe nézett «a végtelen terek örök csendjével», ember, mégpedig modern ember volt ő is, aki csak hatalmas erőfeszítés árán tudta azt az ijesztő kérdőjelet feloldani, ami a halál pusztításában élénk mered. Pauler gondolkodásának típusa éppen ebben az irányban lehet leginkább útjelző számunkra. Az alkotás ethoszában találta fel Pauler azt, ami a tragikumnak a létből való kiiktatását lehetővé teszi. Az alkotás emel ki bennünket a mulandó lét fájdalmas sodrából. Az alkotásban építette ki magának Pauler is azt a hidat, amelyet a lélek ver magának a lét örvénye felett a maradandóság felé. Végül megemlítjük még *Kerényi Károlynak* az orphikus lélekről írt tanulmányát és *M. Teichert Margit* igen ügyes fordítását (Himnusz Porphyrios Plotinos életrajzának 22. fejezetéből), mint amelyek közvetve, a tárgy rokon szellemével hódolnak Pauler emlékének. P. M.

Petrovics Elek emlékkönyv. — 149 képpel, Budapest, 1934.

A Szépművészeti Múzeum főigazgatója, Petrovics Elek ebben a hónapban ünnepelte húsz éves igazgatói jubileumát. A nevezetes dátumot a vezetése alatt álló intézet volt és jelenlegi tisztviselői szép gesztussal ünnepelték meg; hatalmas, dúsan illusztrált emlékkönyvet adtak ki a jubiláns tiszteletére. «Mégeltem azokat az éveket» — ez a Petrovics-idezet a könyv mottója — «melyeket a művészet szolgálatában töltöttem el, a többit álmodtam.» Petrovics Elek pályája, az ideális múzeumigazgató pályája e mondatban foglalható össze, sorsa egygé vált az aréna-úti

épület sorsával. E húsz év legszebb emlékéit a múzeum beszerzési naplói állítják, illetve a csendes termék falai, honnan az ő fáradozásai szerzett műtárgyak mosolyognak le. Az emlékkönyv korlátozott terjedelme miatt nem sorolhatta fel valamennyi szerzeményét, csak a legfontosabbakat. A IV. századi görög művészet-től Despiu-ig egy hosszú sorozat válogatott remekmű kér részt ebben a meghitt ünneplésben.

Az emlékkönyv művészettörténeti tanulmányokat tartalmaz. *Somogyi József* a mezopotámiai Tell Halaf lelőhelyen végzett, nagy meglepetést keltő ásatásokat ismerteti. Kelet régi, rejtelmes művészetének feltárása Tell Halaf révén nagy lépéssel haladt előre, az emlékek maguk esztétikailag is igen jelentékenyek. *Oroszlán Zoltán* a múzeum antik terrakotta-gyűjteményének egyik legszebb darabjával, az ösvéren ülő Szilénosszal foglalkozik, melyről sikerült megállapítania, hogy attikai művésznek közvetlenül a perzsa háború előtti alkotása. *Hekler Antal* az Athéna Giustiniani néven ismert szobrot egy új, érdekes analógia alapján Myron egyik tanítványával hozta kapcsolatba. *Felvinczi Takács Zoltán* a húnok és kínaiak kapcsolatát világítja meg a Nemzeti Múzeumban levő bronzüstök segítségével, melyekről már régebben azt a nézetét nyilvánította, hogy azokat a húnok hozták magyar földre. Hozzátehetjük, hogy e nézete azóta az erősen fellelőült kül- és belföldi hún-kutatásban osztatlan helyesléssel találkozott. *Gombosi György* a velencei Szent Márk-templom előcsarnokáról és annak mozaikjairól írt tanulmányt. *Hoffmann Edith* bemutatja a múzeum birtokában levő rendkívül becses eddig ismeretlen codexet, melynek első fele 1300 körül készült festett passióképsorozat, második fele a legrégebb és legszebb nyomtatott

Biblia Pauperumot tartalmazza. Mindkettő osztrák munka s a szomszédország műtörténetét igen jelentős emlékekkel szaporítja. *Péter András* két szienai eredetű trecento-rajzot határoz meg. *Zichy István* gróf a Képes Krónika miniatúrjeit vizsgálja viselettörténeti szempontból. Ez a nálunk elhanyagolt tudomány, melynek közkezen forgó régi monográfiái használhatatlanná avultak, becses megfigyeléseket nyer anjoukori fejezetét illetően ez értekezésben. *Balogh Jolán* Agostino di Duccio firenzei szobrász művészetével foglalkozik, részben eddig ismeretlen emlékek kapcsán. *Meller Simon* Polaiuolo lovasszobortervrajzait ismerteti, *Wilde János* fejlődéstörténeti áttekintést ad a velencei női képmásokról. *Pigler Andor* a barokkművészet ikonográfiájának egyik érdekes, az ókori irodalomba lenyúló fejezetét állította össze. *Szentiványi Gyula* Szerelmey Miklósnak, a biedermeier e elfeledett, kalandos életű és vállalkozó szellemű kőrajzolójának emlékéit elevenítette fel gondos és részletes életrajz keretében. *Rózsaffy Dezső* Munkácsyt kisebb igényű, de a vázlatosság spontán és divatos erénye miatt nevezetes képei alapján méltatja. Valamennyi tanulmány idegen nyelven is napvilágot látott.

Genthon István.

A magyar esztétikai tudomány újjá-születése.

Hosszú esztendő, elmélyedt tudós munkája után jelentette meg Mitrovics Gyula 1928-ban *A magyar esztétikai irodalom története* című nagy munkáját. Míg dolgozott rajta és fáradhatatlan kutató munkával szinte kis disszertációk és cikkek mozaikjából alakította ki a szép magyar gondolatmenetét, és a tudós szomorúságával látta, miként sikkad el egy-egy reménnyel teljes elindulás és miként torkollik